

Borders - (Syni) Syabhit Shkreli

אפי בארץ האפשרויות הבלתי מנוצלות

אפי וייס 2005-08-23 10:55:24

עולם האמנות העכשווית של אלבניה הוא עולם קטן, שמתקיים כמעט רק בשביל החוץ. אמרת אמנות - אמרת מערב

רק הוצאנו את האף מדלת הזכוכית של הטרמינל הלאומי אמא-תרזה ואלבניה היכתה בנו במלוא הדרה. ילדים פושטי יד ונהגי מוניות כאחד קלטו את מבטינו התועים ומיהרו להציע או לתבוע את שלהם. השתדלנו להסתכל אל מעבר להם, תרים בעינינו אחר ישועה. והיא הגיעה בדמות קלייד, שנופף לעברנו תוך כדי ריצה. המכונית החבוטה שלו חיכתה מעבר לכמה גלי הריסות בטון שעיתרו את הכניסה לשדה התעופה. קלייד היה במצב רוח מרומם, וכל מה שחלף על פנינו בנסיעה הצחיק אותו נורא: הפרויקטים המפוברקים לכבוד הבחירות, בריכת השחייה שרואים אותה רק תיירים בדרך לשדה, דגלי ארצות-הברית והאיחוד-האירופי המתנוססים על כל אובייקט שמתרומם יותר ממטר מעל פני הקרקע (באלבניה עוד לא החליטו מאיפה תיפתח הטובה ביותר גדולה). גם אנחנו היינו מבסוטים, כי הנה אנחנו שוב באלבניה. שוב אנחנו מוקפים באותו כאוס שממלא אותנו חדווה ותדהמה. וכמה כיף לנסוע במכונית ישנה שעדיין בנויה בשביל לפתוח חלונות בלי להסתכן בקריעת עור התוף.

בונקר בחורשה

הדרך לטירנה זרועה בונקרים ותחנות רחיצה. שלטי lavazhi (שפירושו רחצה, לא פרפרזה על הקפה האיטלקי) מאולתרים מפוזרים בתכיפות מפתיעה, ואחריהן מחרות-מחזיקות עשרות תחנות דלק בורקות המצטיינות בניקיון שאינו אופייני לא לתחנות דלק ולא לאלבניה, ומתהדרות בשלל המצאות ארכיטקטוניות ובעיצוב פוסט-מודרני לעילא. נראה שבאלבניה המכונית היא-היא הק?דמה, ותחנות הדלק מנצנצות בה כמו מקדשים קטנים של החלום הקפיטליסטי בין חורבות הקומוניזם וההזנחה. הבונקרים, תוצרת סין, פזורים בהמוניהם על פני הארץ הזאת, זכר לתקופת הפרנויה הגדולה, כשהאלבנים היו משוכנעים שמדינות כל העולם לוטשות את עיניהן הרעבתניות ורק מחכות להזדמנות הראשונה לפלוש לחלקת גן העדן, הלוא היא אלבניה שלהם. כיפות הבטון מעלות אבק ועשבים שוטים, והן נאחזות בקרקע כמו קרציות בטון אפורות ועגולות, אבנים שאין להן הופכין. אין כסף להזיז אותן משם, והן טובות לתיירות (בחנות המזכרות היחידה שבשדה התעופה ראיתי מאפרות שיש בצורת בונקר) אז הן נשארות, כמו צלקות ממחלת ילדות קשה.

1/60insurgent space, 24.03.2005, Kombinati i tekstileve, במסגרת, – Enisa Cenaliaj
Tirana

באנו לטירנה להעביר סדנת וידיאו מטעם עמותת oneminutes בהולנד. היתה לנו קבוצה של סטודנטים צמאי דעת לאמנות, שלומדים באקדמיה אנכרוניסטית שאין בה שום ציוד עדכני ואף לא מחשב אחד -

שלא לדבר על אמצעי עריכה. באלבניה, אמן המשתמש במדיה דיגיטלית הוא אמן פוליטי בהגדרה. המדיום עצמו מבטא עמדה המתגרה באלבניה הישנה. לא רק מדיה דיגיטלית: כל תצורות האמנות הלא מסורתיות מכילות כאן (כמו בראשיתן ההיסטורית) אלמנט של מרד בסדר הקיים. האמנים האלבנים מודעים היטב למעמד המורכב של אמנות עכשווית באלבניה. הם מודעים לקהל המערבי, לחוסר הקהל המקומי, לסוג הסחורה שמצפים מהם לספק, לכוח שעולם האמנות הבינלאומי יכול להציע להם. והיחס שלהם לפוליטיקה של האמנות מוצא את דרכו לא אחת לעבודות עצמן. כמו בעבודה המתערבת של סוני, שהציב בששת מעברי הגבול הרשמיים לאלבניה שלטים בנוסח הבא:
"There can not be Art in Shqiperi * But there can be Art in Albania"

אמרת אמנות- אמרת מערב. אמרת קונטקסט, הגדרת את הקהל שלך. אם אתה רוצה להיות אמן, תתרגל להיות אלבני, לא שיפטרי, כי עולם האמנות נמצא בחוץ, לא כאן בינינו. העבודה כמובן גם פונה פנימה, עמוק יותר אל התרבות האלבנית (השיפטריית, במקרה הזה) שאמנות עכשווית היא מושג שיובא אליה, לא צמח מתוכה. סוני, אמן צעיר שסיים את האקדמיה לפני שנה, כבר שייך לדור שמלחמת האזרחים הפראית עברה עליו כחויית ילדות מעומעמת. כן, הוא זוכר סבתות הולכות לעשות שוק עם סל בכל יד וקלצ'ניקוב על כל כתף, אבל רק שנים אחר-כך הוא הבין שמדובר בעצם במחזה אימה. עם כל הביקורת והכעס שיש לו על אלבניה עצלנית ומושחתת, כמו הרבה אלבנים צעירים, הוא גם נקי מתאוות מערב עיוורת ולא חולם על היום שבו יפתחו בטירנה את הסניף הראשון של מק'דונלדס. להפך: מתהפכת לו הבטן רק מלחשוב על לאכול משהו אחר מהבורק והקוס (בורקס ויוגורט) שזללנו בדבקות כל ארוחת צהריים. אבל המערב מגיע לטירנה בהפוכה, לא באותו תום קטלני של שנות התשעים, אלא מעובד ואירוני. כמו למשל עמוד הניצחון: שני בנייני משרדים נמוכי קומה שבקושי מבצבים מעל לצמרות עצי הפארק הדלילים, הלוא הם "מגדלי התאומים" שהוקמו במרכז העיר על-ידי ארגון אלקאעידה ועוררו סקנדל קטן ואחר-כך הפכו לעוד מרכיב במרק המכשפות ההזוי של העיר הזאת.

החוף של דורס (Durrës)

גם הסטודנטים בסדנה, למרות שהם עדיין יכולים להסתגר בחממה הממסדית שלא מצפה מהם להרבה יותר מפסלי אבן מונומנטליים, עסוקים בשאלת הזהות האלבנית, קרועים בין חברה שמרנית ורפת ידיים לבין אירופה שהם משתוקקים לה ועם זאת יראים את חיבוק הדוב שלה. מתקפת הבחירות שהתנהלה בזמן הביקור שלנו ושהיתה שלוחת רסן כמעט כמו אצלנו בבית (בהבדל קטן: באלבניה בוחרים מאה מחברי הפרלמנט בבחירות אישיות!), סיפקה לא מעט חומר לשיחות בענייני פוליטיקה, והניבה גם כמה עבודות ביקורתיות. אולי היפה שבהן היא זו של ניקולין, שבביקור סופשבוע בעיר הולדתו שקודרה גילה שאת שלט הכניסה לעיר מכסות מודעות בחירות. הוא תיעד בווידיאו איך הוא מקלף את המודעות

וחושף תחתן את המלים "ברוכים הבאים לשקודרה", פעולה פשוטה שחודרת עמוק. על הדורסנות הפרועה של מדינה ללא חוק, על זהות האובדת תחת סממאות.

סטיל מוידאו "welcome to Skodra" של Nikolin Burjanin

עולם מוזר הוא עולם האמנות העכשווית של אלבניה. עולם קטן שמתקיים כמעט רק בשביל החוץ. הגלריה הלאומית היא המוסד היחיד שמציג אמנות עכשווית, ה ביאנלה היא התדלוק הדו-שנתי שעליו סוחבים בשנה שאחרי ושאליו כמהים בשנה שלפני... אמנים אלבנים הם הייפ רציני, אבל זה לא ממש מפרה את השדה המקומי. הסכנה שאלבניה תמכור את עצמה בעבור חופן דולרים (או ויזה) ברורה ונוכחת, וצריך כוחות נפש לא קטנים כדי לעשות מעשה שמפנה את המבט פנימה. לכן כל-כך חשוב להזכיר את סטפנו רומנו. הוא בא מנפולי, והרגיש כאילו הוא חוזר למחוזות ילדותו; ילדים משחקים ברחובות עד 12 בלילה, אין קייטנות בחופש הגדול, החשמל לא יציב, גברים יושבים בבית-קפה כל היום... את insurgent space 1/60 הוא מריץ מאז ינואר 2005. זהו חלל אמנות אלטרנטיבי נטול חלל. כל חודש מתקיימת תערוכה של יום אחד עם אוצר אחר ובמקום אחר בעיר. רומנו רואה את 1/60 insurgent space כהתנגדות לזירת האמנות המקומית (זו ששולטים בה אמנים מודרניסטים שעשו מהפכה בתקופת הדיקטטורה וכיום תופסים את עמדות הכוח באקדמיה היחידה, ומעמידים חזית עוינת מול כל מה שמריח מאמנות עכשווית) והבינלאומית (זו המסתכלת "החוצה"), אבל גם כאסטרטגית פעולה שמחזירה את הפוקוס אל המקומי: אל העיר, אל ההקשרים המסוימים שלה, אל עוברי האורח. טירנה היא בדיוק המקום שהקהל בו מספיק לא מחונך בשביל שזה יהיה אפקטיבי, והממסד מספיק חלוד בשביל שהוא לא יבין מה קורה לו מתחת לאף.

"בעיר אחרת", הוא אומר, "1/60 היה הופך לטרנדי ונספג אל תוך הממסד, בעוד שבטירנה הוא מצליח להשאר גבולי, נאמן לרעיון המקורי". העבודות שמוצגות בתערוכות-ליום הללו הן בדרך-כלל זמניות גם בטבען; עבודות סאונד, מיצג, פעולות התערבות, כאלה שלא נתפסות דווקא כאמנות בעיני צופה לא מיומן.

1/60 הוא זמן פתיחת התריס הדרוש לפלאש כדי לעצור את המציאות. זמן כה קצר, ובכל זאת מספיק כדי להוליד דימוי חדש.

בדרך מהשדה לטירנה דיבר קלייד על החלום האלבני לנורמליזציה כמו על הטלת מום עצמית. "למה לנו להשתייך לקהילה האירופית?", הוא תהה. "יקחו לנו את מי שאנחנו ואת החופש שלנו. אנשים באלבניה לא מבינים שכאן הכל מותר, שזאת בעצם ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות". והחופש הזה הוא אמיתי,

הוא מציף את האויר ומשכר אותנו, המכווצים, שפופי החוקים והמצוות. ובאמת נראה שהכל אפשרי, והפוטנציאל הזה כבר מגרד לנו בקצות האצבעות. אבל באלבניה לא זזים כל-כך מהר. ארץ האפשרויות הבלתי מנוצלות.

<http://www.1-60insurgentspace.org>

<http://www.tiranabienale.org>